

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ У ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЯК ОСНОВИ ЇХ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті висвітлено проблему формування екологічної культури молодших школярів з інтелектуальними порушеннями, зокрема специфіку формування екологічних понять.

Ключові слова: спеціальна школа, діти з порушеннями інтелекту, екологічні поняття, екологічна культура.

The article highlights the problem of formation of ecological culture of schoolchildren with intellectual disabilities, in particular the specifics of formation of ecological concepts.

Key words: special school, children with intellectual disabilities, ecological concepts, ecological culture.

Розвиток екологічної культури особистості - нова функція освіти. Вона надає освіті екологічний характер. Невипадково даної проблеми в останні десятиліття приділяється особлива увага з боку вчених і педагогів-практиків [6]. Питанням екологічної освіти присвячені роботи Урсула А.Д., Гірусова Е.В., Мамедова Н.М. Завдання, принципи та зміст екологічної освіти розробляються педагогами-теоретиками Зверевим І.Д., Захлебним А.Н., Суравегиною І.Т. та ін. Активно формуються наукові школи, створюються дослідні програми і проекти по проблемі екологічної освіти.

Цілеспрямовано організований процес екологічної освіти, особливо спеціальної, будується на різних підставах, має різні цілі і способи їх здійснення. Це знаходить вираз як у різноманітні форм конкретних педагогічних дій, так і в практично неозорій безлічі педагогічних концепцій, систем, технологій. спроби систематизувати їх пов'язані з виділенням різних моделей в організації екологічної освіти [3].

Екологічна культура - це одне з нових напрямків шкільної педагогіки, яке відрізняється від традиційного - ознайомленням дітей з природою [7].

Однією з основних задач екологічного навчання і виховання у спеціальній школі, та і у загальноосвітній також, є формування у дітей з інтелектуальними порушеннями екологічної культури, під якою розуміють сукупність екологічно розвинених свідомості, діяльнісної, емоційно-чуттєвої, сфер.

Екологічна культура - включає різні види діяльності, а також екологічну свідомість людини, що склалася в результаті цієї діяльності (інтереси, потреби, установки, емоції, переживання, почуття, естетичні оцінки, смаки і т.д.) [2].

Молодший шкільний вік - цінний етап у процесі розвитку основ екологічної культури. Цей період в значній мірі визначає процес розвитку екологічної культури особистості, в подальшому він виражається у формуванні свідомого ставлення до навколишнього світу. Дитина починає виділяти себе з навколишнього середовища, долає у своєму світовідчутті відстань від «Я - природа» до «Я і природа» [1].

Розвиток основ екологічної культури у молодших школярів з порушеннями інтелекту можна розглядати як специфічну «субкультуру». Відповідні молодшому шкільному віку знання та навички, терміни та поняття, уявлення з екологічної культури дитина отримує їх засоби масової інформації, інтернет-ресурсів, дошкільного навчального закладу, однолітків і, обов'язково, з родини.

Вплив родини, друзів на розвиток основ екологічної культури дитини визначається відношенням до навколишньої природи, загальною культурою. Роль дошкільного закладу визначається умовами виховання та професійними знаннями вихователів [5].

В структурі формування екологічної культури дітей молодшого шкільного віку, можна виділити наступні компоненти [5]:

Діяльність в природі: сприйняття природи, оволодіння знаннями, вміннями, навичками, природоохоронна діяльність.

Екологізація свідомості: потреби, установки, інтереси, емоції, переживання, почуття, естетична і етична оцінки.

Основою індивідуальної екологічної культури доцільно вважати екосвідомість, яка формується в процесі діяльності. Елементи екологічної свідомості, які проявляються в молодшому шкільному віці.

Інтерес дитини з інтелектуальними порушеннями до екологічної культури поступово пробуджується якщо стимулювати у них любов до природи. Спеціально організовані заняття викликають у дитини співпереживання, пробуджують почуття. В такі моменти важливо, щоб дитина з інтелектуальними порушеннями могла із розумінням оцінювати поведінку іншої людини в природі, висловити свою думку по це.

У молодших школярів при правильній організації навчальних та виховних заходів проявляються позитивні емоційні реакції, інтерес до природи і проведення певних видів діяльності у ній, оцінки поведінки людей в природі, формується здатність до мотивації [2].

Для дітей з інтелектуальними порушеннями шкільного віку найбільш характерні наступні елементи екологічної свідомості [3, 4]:

- естетичні почуття;
- потреба в спілкуванні з природою, як основа розвитку екологічної культури, коли дитина ще не відокремлює себе від природи;
- етичні почуття під час спілкування з природою, що викликають позитивні або негативні емоційні відтінки.

Однією з умов формування екологічної культури молодших школярів з інтелектуальними порушеннями визначають необхідність створення на заняттях пошукових ситуацій, щоб учні самостійно набували досвіду і активно освоювали навколишній світ.

Основи екологічної культури, екологічні поняття у школярів спеціальної школи можливе за умови безпосереднього спілкування з природою через правильно організовану навчальну діяльність.

Для учня молодшого класу спеціальної школи характерні наступні показники сформованості основ екологічної культури [5]:

- учень бере участь в екологічно зорієнтованій навчальній діяльності школи;
- готовий надати допомогу рослинам, людям, тваринам;
- виявляє інтерес до умов життя тварин, рослин, людини;
- реагує емоційно при зустрічі з прекрасним
- дотримується правил поведінки на вулиці, під час прогулянок;
- не задає шкоди навколишньому середовищу, розуміє це.

Саме у молодшому шкільному віці відбувається залучення дитини до культури, до загальнолюдських цінностей. Закладається фундамент здоров'я.

Шкільне дитинство - час початкового становлення особистості, формування основ самосвідомості та особистої індивідуальності дитини [5].

Діти молодшого шкільного віку з порушеннями інтелекту свої відносини з природою і соціальним середовищем зазвичай вибудовують на несвідомій основі. Діти асоціюють себе з суб'єктами і об'єктами навколишнього світу, вони відчувають себе частиною природи, органічну єдність з нею [1].

Отже, між дитиною з порушеннями інтелекту та об'єктами природного середовища можуть утворюватися безпосередні міжоб'єктні відносини. Дитина

молодшого шкільного віку відкрита для того, щоб сприймати і засвоювати екологічні правила цих відносин, перетворювати їх в свої звички, в частину своєї особистості. Дослідження науковців підтверджують, що саме вік молодшого школяра є найбільш сприятливим для екологічного впливу в умовах спеціальної школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бозаулина И.В. Развитие экологической культуры младших школьников // Начальная школа. – 2015. - N12. - С. 33-35.
2. Бойко Л. А. Воспитание экологической культуры детей // Начальная школа. – 2015. - N 6. - С. 79-82.
3. Моисеева, Л.В., Никитина, Ю.Г. Формирование экологической компетенции у младших школьников. - 2011, №2. – 206с.
4. Співак Я. О. Історичні витоки екологічного виховання розумово відсталих учнів на уроках природознавства // Мат-ли І Міжнародн. наук.-практ. конф. студентів та молодих учених [Корекційна та інклюзивна освіта очима молодих науковців], (Суми, 25-26 квітня 2013 рік.). – Суми, 2013. – С. 324-332.
5. Морозова Л. П. Виховання екологічної культури особистості // Вища освіта України. – 2001. – № 2. – С. 88–92.
6. Про концепцію екологічної освіти в Україні // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – № 7. – 2002. – С. 3–23.
7. Малей О.В. Формування екологічної культури та свідомості у дітей дошкільного віку // Збірка матеріалів до науковопрактичної конференції «Шляхи забезпечення екологічної безпеки населених пунктів України». – Миколаїв, 2012. – С. 91–96.

Рекомендує до друку науковий керівник доцент Ляшко В.В.